

Αρ. Φακ.: Α/Π 556/2021

Έκθεση
Επιτρόπου Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
ως
Ανεξάρτητος Μηχανισμός Προώθησης, Προστασίας και Παρακολούθησης
της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες
και ως
Φορέας Ισότητας και Καταπολέμησης των Διακρίσεων,
αναφορικά με
άρνηση του Υπουργείου Παιδείας Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας
να υλοποιήσει της απόφαση της Πολυθεματικής Επιτροπής Αξιολόγησης
για μείωση των παιδιών της τάξης στην οποία φοιτά παιδί με αναπηρία

Ερευνών Λειτουργός: Κυριάκος Κυριάκου

8 Σεπτεμβρίου 2021

1. Παράπονο - Γεγονότα

1. Ο κ. ΧΧΧΧΧ υπέβαλε παράπονο αναφορικά με την άρνηση του Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας να συναινέσει στη μείωση του αριθμού των παιδιών που φοιτούν στην τάξη του υιού του ΨΨΨΨΨ, ο οποίος είναι παιδί με σύνδρομο Ντάουν.
2. Συγκεκριμένα, ο ΨΨΨΨΨ είναι μαθητής στο Α΄ Δημοτικό Σχολείο Κοκκινοτριμιθιάς και στην τάξη του φοιτούν συνολικά 25 παιδιά, ήτοι ο μέγιστος επιτρεπόμενος αριθμός, με επακόλουθο, όπως μας ανέφερε ο κ. ΧΧΧΧΧ, να δυσχεραίνεται το έργο της εκπαιδευτικού ως προς την παροχή διαφοροποιημένης εκπαίδευσης στο ΨΨΨΨΨ, στη βάση των αναγκών του.
3. Επί τούτου, τον Νοέμβριο του 2019 πραγματοποιήθηκε Πολυθεματική συνάντηση για την αξιολόγηση το ΨΨΨΨΨ, στην οποία συμμετείχαν ειδικοί και άμεσα εμπλεκόμενοι¹ στην περίπτωση του ΨΨΨΨΨ, καθώς και ο παραπονούμενος με τη σύζυγό του. Ομόφωνη απόφαση της Πολυθεματικής Συνάντησης ήταν, όπως μας ενημέρωσε ο παραπονούμενος, η μείωση των μαθητών της τάξης ούτως ώστε να είναι εφικτή η παροχή στον ΨΨΨΨΨ της αναγκαίας διαφοροποιημένης εκπαίδευσης.
4. Ο παραπονούμενος επικοινωνήσε επανειλημμένα με το Υπουργείο για σκοπούς υλοποίησης της προαναφερθείσας απόφασης, τόσο γραπτώς όσο και προφορικώς και εν τέλει το Υπουργείο τον ενημέρωσε² ότι *«...αντιμετωπίζει με ιδιαίτερη ευαισθησία τις περιπτώσεις των παιδιών με ιδιαίτερες ανάγκες. Οι ανάγκες αυτές καθορίζονται μετά από αξιολόγηση της κάθε περίπτωσης και αφού ληφθούν υπόψη οι απόψεις των ειδικών...»*.
5. Σε σχέση ειδικότερα με τον ΨΨΨΨΨ, ο παραπονούμενος πληροφορήθηκε ότι είχε ληφθεί απόφαση *«...για παραχώρηση 15*

---

¹ Η ειδική εκπαιδευτικός, ο Λογοθεραπευτής, η εκπαιδευτικός της τάξης, η Βοηθός Διευθύντρια του σχολείου εκ μέρους της Διευθύντριας, η Συνδεδειγμένη Λειτουργός, η Εκπαιδευτική Ψυχολόγος, Παιδοψυχίατρος από το Μακάρειο Νοσοκομείο και Ακαδημαϊκός του Πανεπιστημίου Κύπρου με ειδικευση σε θέματα Ειδικής Εκπαίδευσης.

² Επιστολή Γενικού Διευθυντή Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας προς τον παραπονούμενο με αρ. φακ. 7.11.21.53.1, ημερομηνίας 7 Οκτωβρίου 2020

επιπλέον περιόδων στο Τμήμα στο οποίο φοιτά, για να αξιοποιηθούν με τρόπο που να διασφαλίζεται το καλώς νοούμενο συμφέρον του παιδιού σας, καθώς και των υπόλοιπων παιδιών της τάξης. Επιπλέον...το παιδί σας δέχεται στήριξη από εκπαιδευτικούς Ειδικής Εκπαίδευσης και Λογοθεραπείας, καθώς και καθημερινή ενίσχυση από εκπαιδευτικό τάξης...».³

6. Στις 8 Οκτωβρίου 2020, πραγματοποιήθηκε νέα Πολυθεματική Συνάντηση στο σχολείο σε σχέση με τον ΨΨΨΨ, στην οποία παρευρέθηκαν η ειδική δασκάλα, ο Λογοθεραπευτής, ο εκπαιδευτικός της τάξης, ο Διευθυντής του σχολείου, η συνδεδεμένη λειτουργός και η εκπαιδευτική ψυχολόγος του Υπουργείου, Παιδοψυχολόγος από το Νοσοκομείο Μακάριος ΙΙΙ, Ακαδημαϊκός του Πανεπιστημίου Κύπρου με ειδίκευση σε θέματα Ειδικής Εκπαίδευσης, καθώς και οι γονείς. Οι εισηγήσεις της Πολυθεματικής Ομάδας Αξιολόγησης ήταν η παροχή στον ΨΨΨΨ Ειδικής Εκπαίδευσης, Λογοθεραπείας, Συνοδού, υποστηρικτικής τεχνολογίας και στήριξης, ως επίσης και όπως κατά τη σχολική χρονιά 2021 - 2022 η τάξη του ΨΨΨΨ διαχωριστεί σε δύο τμήματα.
7. Μετά τη λήψη της πιο πάνω απόφασης της Πολυθεματικής Συνάντησης ο παραπονούμενος επικοινωνήσε γραπτώς με το Υπουργείο, επισημαίνοντας ότι η προγενέστερη απόφαση του Υπουργείου για μείωση του αριθμού των παιδιών της τάξης του ΨΨΨΨ για 15 διδακτικές περιόδους, δεν θα επέφερε οποιοδήποτε ουσιαστικό όφελος. Ειδικότερα, στον ΨΨΨΨ θα παρεχόταν στήριξη 9 διδακτικών περιόδων και ενόψει της μείωσης του αριθμού των παιδιών για 15 διδακτικές περιόδους, παρέμεναν ακόμη 11 διδακτικές περίοδοι κατά τις οποίες δεν μειωνόταν ο αριθμός των παιδιών της τάξης. Συνακόλουθα, σύμφωνα με τον παραπονούμενο, κατά τις εν λόγω 11 διδακτικές περιόδους δεν θα παρεχόταν οποιαδήποτε υποστήριξη στον ΨΨΨΨ ούτε διαφοροποιημένη διδασκαλία, γεγονός που θα δυσχέραινε την ομαλή ένταξη του στην τάξη και το σχολικό περιβάλλον. Ως εκ τούτου, έπρεπε να υλοποιείτο η απόφαση της Πολυθεματικής Ομάδας Αξιολόγησης για μείωση του αριθμού των παιδιών της τάξης του ΨΨΨΨ σε όλα ανεξαιρέτως τα μαθήματα χωρίς κάποιο περιορισμό.
8. Ο δε Διευθυντής του σχολείου, όπως μας ενημέρωσε ο παραπονούμενος, είχε επίσης αποστείλει επιστολή προς το Υπουργείο για υλοποίηση της εισήγησης της Πολυθεματικής Ομάδας Αξιολόγησης,

---

³ Ίδια πιο πάνω επιστολή

δηλαδή για διαχωρισμό της τάξης στην οποία φοιτά ο ΨΨΨΨ σε δύο μικρότερα τμήματα.

2. Νέα αλληλογραφία του παραπονούμενου με το Υπουργείο

1. Το Υπουργείο ενημέρωσε τον παραπονούμενο⁴ ότι, βάσει των αποφάσεων της Επαρχιακής Επιτροπής Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ο ΨΨΨΨ «...δέχεται στήριξη από εκπαιδευτικούς Ειδικής Εκπαίδευσης και Λογοθεραπείας, καθώς και από εκπαιδευτικό τάξης για οκτώ διδακτικές περιόδους...» και «...έχει προσληφθεί σχολική βοηθός/συνοδός για την εξυπηρέτηση των αναγκών του...».
2. Περαιτέρω «...και κατ' εξαίρεση, έχει ληφθεί απόφαση για παραχώρηση 15 επιπλέον περιόδων στο τμήμα στο οποίο φοιτά το παιδί σας, με στόχο την καλύτερη δυνατή βοήθεια προς αυτό. Επίσης για τη φετινή σχολική χρονιά [2020 – 2021] έχουν εξοικονομηθεί από το σχολείο δύο διδακτικές περίοδοι με αποτέλεσμα να παραχωρούνται συνολικά 17 διδακτικές περίοδοι στο συγκεκριμένο τμήμα. Συγκεκριμένα, οι 17 περίοδοι έχουν δοθεί στο τμήμα του παιδιού, ώστε να γίνεται διαμοιρασμός του σε δύο ομάδες (με 12 και 13 παιδιά) στα μαθήματα των Ελληνικών και Μαθηματικών...».⁵
3. Συνακόλουθα, από τις 35 διδακτικές περιόδους παρέμεναν δέκα κατά τις οποίες ο ΨΨΨΨ παρακολουθούσε μαθήματα στο τμήμα με 25 παιδιά και κατόπιν σχετικής διευθέτησης με το σχολείο, «...στις δέκα διδακτικές περιόδους...περιλαμβάνονται μαθήματα που διευκολύνουν την αλληλεπίδραση και κοινωνικοποίηση των παιδιών, όπως Γυμναστική, τέχνη, Μουσική, Αγωγή Υγείας, Θρησκευτικά κ.τ.λ....».⁶
4. Όσον αφορά στις εισηγήσεις της Πολυθεματικής Ομάδας Αξιολόγησης, το Υπουργείο σημείωσε ότι «...αποτελούν θέματα που αξιολογούνται εκτενώς, για τη λήψη σχετικών αποφάσεων. Στη συγκεκριμένη περίπτωση οι εισηγήσεις των ειδικών μελετήθηκαν επισταμένα και

---

⁴ Επιστολή Γενικού Διευθυντή Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας προς τον παραπονούμενο με αρ. φακ. 7.11.21.53.1, ημερομηνίας 11 Μαρτίου 2021

⁵ Ίδια πιο πάνω επιστολή

⁶ Ίδια πιο πάνω επιστολή

κρίθηκε ότι οι συνολικές παραχωρήσεις είναι οι ενδεικνυόμενες για το καλώς νοούμενο συμφέρον του παιδιού...».⁷

5. Σε αντιδιαστολή με τα όσα έθεσε υπόψη του το Υπουργείο, ο παραπονούμενος το ενημέρωσε,⁸ μεταξύ άλλων, ότι στον ΨΨΨΨ παρέχονταν 17 διδακτικές περίοδοι σε τμήμα με 13 παιδιά, 10 διδακτικές περίοδοι σε τμήμα με 25 παιδιά και 8 διδακτικές περιόδους υποστηρικτικής μάθησης. Κατ' επέκταση, το 1/3 περίπου των διδακτικών περιόδων ουσιαστικά χάνεται για τον ΨΨΨΨ αφού αδυνατεί να παρακολουθήσει το μάθημα σε τμήμα 25 παιδιών.
6. Σε απαντητική επιστολή⁹ προς τον παραπονούμενο, το Υπουργείο σημείωσε ότι οι αποφάσεις των Πολυθεματικών Ομάδων Αξιολόγησης «...αποτελούν εισηγήσεις και δεν είναι δεσμευτικές για τις αποφάσεις του ΥΠΠΑΝ. Η σχετική πρόνοια της νομοθεσίας για τον αριθμό των παιδιών της τάξης αναφέρει ότι "μπορεί να μειώνεται ανάλογα με το βαθμό σοβαρότητας του προβλήματος των παιδιών που εντάσσονται σ' αυτή," κάτι που είναι δυναμικό και όχι υποχρεωτικό. Εξάλλου, όταν ψηφίστηκε ο νόμος το 1999 ο μέγιστος αριθμός των παιδιών σε κάθε τάξη ανερχόταν σε 32, ενώ σήμερα μετά και την καθολική μείωση του αριθμού των παιδιών ανέρχεται στα 25. Θεωρούμε ότι οι παροχές που έχουν παραχωρηθεί στο παιδί είναι ικανοποιητικές και εξυπηρετούν τις ανάγκες του».
7. Σε σχέση με τη νέα σχολική χρονιά 2021 – 2022 και λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων, «...το καλώς νοούμενο συμφέρον του παιδιού...», το Υπουργείο αποφάσισε την αύξηση των διδακτικών περιόδων παροχής ειδικής εκπαίδευσης από δύο σε πέντε, τη συνέχιση της παροχής στον ΨΨΨΨ δύο διδακτικών περιόδων Λογοθεραπείας και πέντε διδακτικών περιόδων στήριξης από εκπαιδευτικό τάξης, τη συνέχιση της «...κατ' εξαίρεση παραχώρησης 17 επιπλέον διδακτικών περιόδων στο τμήμα στο οποίο φοιτά το παιδί...», καθώς και της εξυπηρέτησης των αναγκών του από σχολική βοήθο/συνοδό.¹⁰
8. Ως εκ τούτου, ο ΨΨΨΨ θα λαμβάνει 12 διδακτικές περιόδους ατομική στήριξη, 17 διδακτικές περιόδους στην τάξη με 12 παιδιά και 6 διδακτικές περιόδους στην τάξη με 24 παιδιά, ενώ ο αριθμός των παιδιών της τάξης

---

⁷ Ίδια πιο πάνω επιστολή

⁸ Επιστολή παραπονούμενου ημερομηνίας 29 Μαρτίου 2021

⁹ Επιστολή Γενικού Διευθυντή Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας προς τον παραπονούμενο με αρ. φακ. 7.11.21.53.1, ημερομηνίας 12 Μαΐου 2021

¹⁰ Ίδια πιο πάνω επιστολή

θα είναι μειωμένος σε δύο ακόμη διδακτικές περιόδους στα μαθήματα Σχεδιασμού και Τεχνολογίας και Αγωγής Υγείας.¹¹

3. Απάντηση Υπουργείου

1. Στην απάντηση¹² του προς το Γραφείο μας, το Υπουργείο επανέλαβε ότι κατά τις Πολυθεματικές Συναντήσεις «...δεν λαμβάνονται αποφάσεις, αλλά υποβάλλονται εισηγήσεις οι οποίες δεν είναι δεσμευτικές για τις αποφάσεις του ΥΠΠΑΝ, οι οποίες λαμβάνονται από τα καθ' ύλην αρμόδια όργανα, βάσει της νομοθεσίας, που είναι οι ΕΕΕΑΕ [Επαρχιακές Επιτροπές Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης], καθώς και την Κεντρική Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης. Η σχετική πρόνοια της νομοθεσίας για τον αριθμό των παιδιών της τάξης αναφέρει ότι "μπορεί να μειώνεται ανάλογα με το βαθμό σοβαρότητας του προβλήματος των παιδιών που εντάσσονται σ' αυτή," κάτι που είναι δυσνητικό και όχι υποχρεωτικό. Εξάλλου, όταν ψηφίστηκε ο νόμος το 1999 ο μέγιστος αριθμός των παιδιών σε κάθε τάξη ανερχόταν σε 32, ενώ σήμερα μετά και την καθολική μείωση του αριθμού των παιδιών ανέρχεται στα 25...».
2. Το δε Υπουργείο, «...υλοποιεί τις αποφάσεις των ΕΕΕΑΕ και παρέχει κάθε δυνατή διευκόλυνση για την εφαρμογή τους...και στη βάση του καλώς νοούμενου συμφέροντος του παιδιού...θεωρούμε ότι έχουν παραχωρηθεί όλες οι προβλεπόμενες εύλογες προσαρμογές, οι οποίες κρίνονται ικανοποιητικές και εξυπηρετούν τις ανάγκες του...οι 17 διδακτικές περίοδοι που έχουν παραχωρηθεί για διαμοιρασμό της τάξης, αποτελούν ήδη παρέκκλιση εκ μέρους του ΥΠΠΑΝ...».¹³

---

¹¹ Ίδια πιο πάνω επιστολή

¹² Επιστολή με αρ. φακ. 7.11.21.53.1, ημερομηνίας 14 Μαΐου 2021

¹³ Ίδια πιο πάνω επιστολή

4. Επιπρόσθετες πληροφορίες από τον παραπονούμενο

1. Ο παραπονούμενος ενημέρωσε γραπτώς το Γραφείο μας ότι η προαναφερθείσα απόφαση του Υπουργείου για την παροχή στον ΨΨΨΨ τριών επιπλέον διδακτικών περιόδων ατομικής στήριξης (ειδικής εκπαίδευσης) εκτός της τάξης του, λήφθηκε μονομερώς από το Υπουργείο, χωρίς την υποβολή οποιασδήποτε σχετικής εισήγησης από την Πολυθεματική Ομάδα Αξιολόγησης ή από την ΕΕΕΑΕ, ενώ ο ίδιος δεν είχε ενημερωθεί σχετικά για την εν λόγω απόφαση, όπως προβλέπεται στη σχετική νομοθεσία και Κανονισμούς, ώστε να του παρεχόταν το δικαίωμα υποβολής ένστασης επ' αυτής.
2. Όπως, δε, πρόσθεσε ο παραπονούμενος, με την προαναφερθείσα διευθέτηση ουσιαστικά το Υπουργείο κατατάσσει συγκεκριμένα μαθήματα ως μη σημαντικά ή αχρείαστα και γι' αυτό δεν θα τα παρακολουθεί ο ΨΨΨΨ αφού την ίδια ώρα θα του παρέχεται ατομική στήριξη. Σημείωσε επίσης ότι ο ΨΨΨΨ, ένεκα της φύσης της αναπηρίας του, αδυνατεί να παρακολουθήσει ικανοποιητικά το μάθημα όταν στην τάξη υπάρχουν 25 παιδιά, ιδίως κατά τις τελευταίες διδακτικές περιόδους της ημέρας που είναι ιδιαίτερα κουρασμένος και αναστατωμένος και δυσκολεύεται να συγκεντρωθεί, ενώ σε συγκεκριμένα μαθήματα, όπως Μουσική ή Τέχνη κατά τα οποία ο θόρυβος και η φασαρία είναι εντονότερη όταν στην αίθουσα παρευρίσκεται μεγάλος αριθμός παιδιών, η δυνατότητα του ΨΨΨΨ να παρακολουθήσει το μάθημα και να συγκεντρωθεί είναι μηδαμινή.
3. Συγχρόνως, σύμφωνα με τον παραπονούμενο, η παρουσία 25 παιδιών σε τάξη στην οποία υπάρχουν παιδιά με αναπηρία ή/και άλλες ιδιαιτερότητες, δυσχεραίνει και το έργο του εκπαιδευτικού της τάξης αφού δεν είναι σε θέση να παράσχει ικανοποιητικά διαφοροποιημένη μάθηση και τις αναγκαίες εύλογες προσαρμογές, ως προς τον τρόπο προσέγγισης και παράδοσης της διδακτικής ύλης, στα εν λόγω παιδιά.
4. Σημειώνεται ότι ο παραπονούμενος έχει ήδη θέσει υπόψη του Υπουργείου τα προαναφερθέντα, τόσο γραπτώς όσο και προφορικά, πλην όμως δεν φαίνεται να έχουν ληφθεί υπόψη, ενώ και οι αποφάσεις των Πολυθεματικών Ομάδων Αξιολόγησης, καθώς και της Διεύθυνσης του σχολείου για διαχωρισμό της τάξης στην οποία φοιτά ο ΨΨΨΨ σε δύο μικρότερα τμήματα είχαν ληφθεί, όπως μας ενημέρωσε ο παραπονούμενος, με γνώμονα τα πιο πάνω.

1. Νομικό Πλαίσιο

✿ Οι περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμος & Κανονισμοί

1. Στο Προοίμιο του υπό αναφορά Νόμου επισημαίνεται, μεταξύ άλλων, ότι στα παιδιά με ειδικές ανάγκες πρέπει να παρέχονται «...όλες οι ευκαιρίες για ισότιμη εκπαίδευση, καθοδήγηση και αποκατάσταση, προκειμένου να αναπτύξουν τις ικανότητές τους στον ανώτατο δυνατό βαθμό...».
2. Όταν ληφθεί απόφαση για την παροχή ειδική αγωγής και εκπαίδευσης σε παιδιά με ειδικές ανάγκες, αυτά φοιτούν «...σε τάξη συνηθισμένου σχολείου εφοδιασμένου με τις κατάλληλες υποδομές, εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις για τις οποίες, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος Νόμου, κρίνεται διαφορετικά...».¹⁴
3. Σε κάθε επαρχία καθιερύεται Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΕΕΕΑΕ),¹⁵ καθήκον της οποίας είναι η επαρκής αξιολόγηση «...των αναγκών κάθε παιδιού που κρίνει ότι πιθανόν να έχει ειδικές ανάγκες, το οποίο εντοπίζει η ίδια ή για το οποίο πληροφορείται, οπουδήποτε και αν αυτό φοιτά ή βρίσκεται...»,¹⁶ με βάση την αξιολόγηση του παιδιού από Πρωτοβάθμια Πολυθεματική Ομάδα.¹⁷
4. Η αξιολόγηση του παιδιού γίνεται ξεχωριστά από κάθε ειδικό που συμμετέχει στην Πρωτοβάθμια Πολυθεματική Ομάδα, έκαστος εκ των οποίων συντάσσει έκθεση προς την ΕΕΕΑΕ με «...εισηγήσεις για τη μορφή και την έκταση της αναγκαίας στήριξης, σε περίπτωση που θεωρεί τέτοια στήριξη αναγκαία...».¹⁸
5. Η δε ΕΕΕΑΕ συζητά τις εν λόγω εκθέσεις «...και λαμβάνεται απόφαση για την αναγκαιότητα παροχής ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης ή όχι...».¹⁹ Όταν η απόφαση της ΕΕΕΑΕ είναι θετική, συντάσσει σχετική έκθεση

¹⁴ Εδάφιο (1) του άρθρου 3 του περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμου

¹⁵ Εδάφιο (2) του άρθρου 5 του ίδιου Νόμου

¹⁶ Εδάφιο (1) του άρθρου 8 του ίδιου Νόμου

¹⁷ Εδάφιο (1) του άρθρου 9 του ίδιου Νόμου

¹⁸ Εδάφιο (2) του Κανονισμού 10 των περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Κανονισμών

¹⁹ Κανονισμός 12 των ίδιων Κανονισμών

στην οποία αναφέρονται, μεταξύ άλλων, λεπτομέρειες της αξιολόγησης και τα τεκμηριωμένα πορίσματα της, οι ειδικές ανάγκες του παιδιού και οι εισηγήσεις της για ικανοποίηση των αναγκών του παιδιού και προσδιορίζεται η ειδική αγωγή και εκπαίδευση που θα παρασχεθεί στο παιδί.²⁰

6. Μετά την ολοκλήρωση της αξιολόγησης και εφόσον κρίνει ότι ενδείκνυται η παροχή στο παιδί ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης, μέσων, απαλλαγών ή διευκολύνσεων, η ΕΕΕΑΕ συντάσσει σχετική έκθεση στην οποία αναφέρονται, μεταξύ άλλων, «...εισηγήσεις αναφορικά με τις ανάγκες του παιδιού...», ²¹ «...ο αριθμός των παιδιών της τάξης στην οποία φοιτούν παιδιά με ειδικές ανάγκες, που μπορεί να μειώνεται ανάλογα με το βαθμό σοβαρότητας του προβλήματος των παιδιών που εντάσσονται σ' αυτή. Ο βαθμός μείωσης καθορίζεται με βάση τις πολυθεματικά αξιολογημένες ανάγκες του κάθε παιδιού, αφού ληφθούν υπόψη και οι απόψεις του ειδικού εκπαιδευτικού του παιδιού, του εκπαιδευτικού της τάξης και του διευθυντή του σχολείου και σε συνεννόηση με το Υπουργείο...»²² και «...οι εξαιρέσεις και απαλλαγές του παιδιού, καθώς και οι τροποποιήσεις ή προσαρμογές στο αναλυτικό πρόγραμμα και η παροχή μέσων ή διευκολύνσεων...».²³
7. Σε κάθε περίπτωση, η έκθεση της ΕΕΕΑΕ επιδίδεται στον γονέα του παιδιού, ο οποίος πληροφορείται για το δικαίωμα του να υποβάλει, εντός καθορισμένης προθεσμίας, παραστάσεις σε σχέση με τα σημεία της έκθεσης με τα οποία διαφωνεί²⁴ και η ΕΕΕΑΕ τα εξετάζει και συντάσσει νέα σχετική έκθεση με αιτιολογημένη απόφαση της για έγκριση ή απόρριψη των εισηγήσεων του γονέα,²⁵ η οποία επίσης επιδίδεται στον γονέα και του γνωστοποιείται το δικαίωμα να υποβάλει εγγράφως ένσταση στην Κεντρική Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης.²⁶
8. Η δε Κεντρική Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης «...εξετάζει τα στοιχεία, μεταξύ των οποίων και τυχόν έγγραφες παραστάσεις του

---

²⁰ Κανονισμός 13 των ίδιων Κανονισμών

²¹ Εδάφιο 2(β)(i) του άρθρου 12 του περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμου

²² Εδάφιο 2(δ)(ii) του άρθρου 12 του ίδιου Νόμου

²³ Εδάφιο 2(δ)(iii) του άρθρου 12 του ίδιου Νόμου

²⁴ Εδάφιο (1) του άρθρου 14 του ίδιου Νόμου και Κανονισμός 14 των περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Κανονισμών

²⁵ Εδάφιο (3) του άρθρου 14 του ίδιου Νόμου και εδάφιο (1) του Κανονισμού 15 των ίδιων Κανονισμών

²⁶ Εδάφιο (4) του άρθρου 14 του ίδιου Νόμου και Κανονισμός 17 των ίδιων Κανονισμών

γονέα, και με αιτιολογημένη απόφασή της μπορεί να επικυρώσει, τροποποιήσει ή αντικαταστήσει την απόφαση της Επαρχιακής Επιτροπής...».²⁷ Σημειώνεται ότι κατά την εξέταση της ένστασης, ο γονέας δύναται να παρευρίσκεται στην Κεντρική Επιτροπή και να συνοδεύεται, αν επιθυμεί, με επιστήμονα της επιλογής του.²⁸

✿ Αποφάσεις Υπουργικού Συμβουλίου για τον ανώτατο αριθμό μαθητών/τριών κατά τμήμα²⁹

1. Το 2003, το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε σχετική εισήγηση του Υπουργείου για καθορισμό του ανώτατου αριθμού παιδιών στις τάξεις Α΄- Γ΄ του δημοτικού σχολείου στο 30, από τη σχολική χρονιά 2003-2004.
2. Το επόμενο έτος, το Υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε την σταδιακή μείωση στους 30 των μαθητών/ριών κατά τμήμα στις τάξεις Δ΄- Στ΄, αρχής γενομένης από τη σχολική χρονιά 2004-2005 και το 2005 ενέκρινε την ταυτόχρονη μείωση, από τη σχολική χρονιά 2005-2006, του ανώτατου αριθμού των παιδιών ανά τμήμα σε 30, για τις τάξεις Ε΄ και Στ΄ της Δημοτικής Εκπαίδευσης.
3. Επίσης το 2005, το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε πρόταση για την περαιτέρω μείωση του αριθμού των μαθητών/ριών στην Α΄ τάξη από 30 σε 25 παιδιά ανά τμήμα. Το εν λόγω μέτρο ολοκληρώθηκε τη σχολική χρονιά 2007-2008.
4. Το 2007, το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε την περαιτέρω μείωση του ανώτατου αριθμού μαθητών/ριών κατά τμήμα σε 25 και στα συμπλέγματα τάξεων σε 20, σε τέσσερις φάσεις, οι οποίες ολοκληρώθηκαν τη σχολική χρονιά 2010 – 2011 και έκτοτε ο ανώτατος αριθμός μαθητών/ριών κατά τμήμα σε όλες τις τάξεις δημοτικού σχολείου και νηπιαγωγείου είναι 25.

✿ Η Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία

---

²⁷ Εδάφιο (2) του άρθρου 16 του ίδιου Νόμου

²⁸ Κανονισμός 20 των περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Κανονισμών

²⁹ Πληροφορίες από την ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας

1. Τα άτομα με αναπηρία, βάσει της Σύμβασης, περιλαμβάνουν τα άτομα με μακροχρόνιες σωματικές, πνευματικές, διανοητικές ή αισθητηριακές διαταραχές οι οποίες, κατά την αλληλεπίδραση τους με διάφορα εμπόδια, δυνατόν να εμποδίσουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία σε ίση βάση με άλλους.³⁰
2. Με τη Σύμβαση αναγνωρίζεται η διαφορετικότητα των ατόμων με αναπηρία³¹ και το δικαίωμα να τους παρέχεται η ευκαιρία ενεργούς εμπλοκής στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που τα αφορούν άμεσα.³²
3. Περαιτέρω και, σε σχέση ειδικότερα με τα παιδιά, αναγνωρίζεται ότι θα πρέπει να απολαμβάνουν πλήρως και σε ίση βάση με τα άλλα παιδιά, όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα λαμβανομένων υπόψη προς τούτο και των υποχρεώσεων των Κρατών που απορρέουν από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.³³
4. Προς την ίδια κατεύθυνση, στις γενικές Αρχές της Σύμβασης περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η ισότητα ευκαιριών και ο σεβασμός για τις εξελισσόμενες δυνατότητες των παιδιών με αναπηρίες και του δικαιώματος να διαφυλάξουν την ταυτότητα τους.³⁴ Σε κάθε, δε, ενέργεια που αφορά παιδιά με αναπηρίας, το συμφέρον του παιδιού θα πρέπει να είναι πρωταρχικής σημασίας και θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις των παιδιών σε σχέση με θέματα που τα επηρεάζουν, αναλόγως της ηλικίας και ωριμότητάς τους.³⁵
5. Στο άρθρο 7 της Σύμβασης το οποία αναφέρεται ειδικά στα παιδιά με αναπηρία, επισημαίνεται η υποχρέωση του Κράτους για τη λήψη των αναγκαίων μέτρων προς διασφάλιση της πλήρους απόλαυσης εκ μέρους τους όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε ίση βάση με άλλα παιδιά, ως επίσης και ότι το συμφέρον του παιδιού θα πρέπει να είναι πρωταρχικής σημασίας σε όλες τις ενέργειες που αφορούν στα παιδιά με αναπηρίες.

---

³⁰ Άρθρο 2 της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία

³¹ Εδάφιο (θ) του Προοιμίου της Σύμβασης

³² Εδάφιο (ξ) του Προοιμίου της Σύμβασης

³³ Εδάφιο (ρ) του Προοιμίου της Σύμβασης

³⁴ Άρθρο 3 της Σύμβασης

³⁵ Άρθρο 7 της Σύμβασης

6. Το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία στην εκπαίδευση και η ισότιμη πραγμάτωση του χωρίς διακρίσεις και στη βάση των ίσων ευκαιριών, αναγνωρίζεται με το άρθρο 24 της Σύμβασης.³⁶
7. Προς τούτο, τα κράτη θα πρέπει να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ούτως ώστε να διασφαλίζεται ότι τα παιδιά με αναπηρία δεν αποκλείονται από το γενικό σύστημα εκπαίδευσης και έχουν πρόσβαση σε ποιοτική πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε ισότιμη βάση με τα άλλα παιδιά, ως επίσης και η παροχή εύλογων προσαρμογών, στη βάση των εξατομικευμένων απαιτήσεων εκάστου.³⁷
8. Περαιτέρω, θα πρέπει να παρέχεται στα άτομα με αναπηρία (στην προκειμένη περίπτωση παιδιά) η απαιτούμενη υποστήριξη προς διευκόλυνση της αποτελεσματικής τους εκπαίδευσης, καθώς και αποτελεσματικά μέτρα εξατομικευμένης υποστήριξης σε περιβάλλοντα που μεγιστοποιούν την ακαδημαϊκή και κοινωνική ανάπτυξη, με γνώμονα την πλήρη ενσωμάτωση τους στην κοινωνία και το εκπαιδευτικό σύστημα.³⁸
9. Σύμφωνα δε, με το άρθρο 2 της Σύμβασης, «*διάκριση με βάση την αναπηρία*» σημαίνει «*οποιαδήποτε διάκριση, αποκλεισμό ή περιορισμό με βάση την αναπηρία, η οποία έχει το σκοπό ή αποτέλεσμα την παρεμπόδιση ή ακύρωση της αναγνώρισης, απόλαυσης ή άσκησης σε ίση βάση με άλλους, όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών στον πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, αστικό ή οποιοδήποτε άλλο τομέα. Περιλαμβάνει όλες τις μορφές διάκρισης, περιλαμβανόμενης της άρνησης παροχής εύλογης προσαρμογής*». Κατ' επέκταση, η άρνηση παροχής εύλογων προσαρμογών αποτελεί, σύμφωνα με τη Σύμβαση, διάκριση βάσει αναπηρίας.
10. Με βάση το ίδιο άρθρο, «*εύλογη προσαρμογή*» σημαίνει τις «*αναγκαίες και κατάλληλες τροποποιήσεις και προσαρμογές που δεν επιβάλλουν δυσανάλογη ή αδικαιολόγητη επιβάρυνση όπου είναι αναγκαίο σε συγκεκριμένη περίπτωση, για να διασφαλίζεται σε άτομα με αναπηρίες, η απόλαυση ή άσκηση σε ίση βάση με τους άλλους, όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών*».

---

³⁶ Εδάφιο 1 του άρθρου 24 της Σύμβασης

³⁷ Εδάφιο 2 του άρθρου 24 της Σύμβασης

³⁸ Εδάφιο 2 του άρθρου 24 της Σύμβασης

11. Όπως, δε, αναφέρεται στο άρθρο 5 της Σύμβασης, για την προαγωγή της ισότητας και εξάλειψη της διάκρισης, τα Κράτη «λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να διασφαλίζουν ότι παρέχεται εύλογη προσαρμογή».

✿ Γενικά Σχόλια της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

1. Σύμφωνα με την Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία στη μη διάκριση, περιλαμβάνει το δικαίωμα μη διαχωρισμού τους από τους άλλους και της παροχής εύλογων προσαρμογών, στο πλαίσιο της υποχρέωσης των Κρατών να παρέχουν προσβάσιμα μαθησιακά περιβάλλοντα και εύλογες προσαρμογές.³⁹
2. Οι εν λόγω εύλογες προσαρμογές προς τους μαθητές/τριες με αναπηρία θα πρέπει να καθορίζονται στη βάση των εξατομικευμένων αναγκών τους, αφού ακόμη και μαθητές με την ίδια αναπηρία ενδέχεται να χρήζουν της λήψης διαφορετικού είδους διευκολύνσεων. Στις εύλογες προσαρμογές προς τους μαθητές/τριες με αναπηρία περιλαμβάνονται, σύμφωνα με την Επιτροπή, η μείωση του θορύβου στο μαθησιακό περιβάλλον και η λήψη μέτρων με γνώμονα την ευαισθησία τους σε αισθητηριακή υπερένταση.⁴⁰
3. Τα δε παρεχόμενα μέτρα στήριξης προς τους μαθητές/τριες με αναπηρία θα πρέπει να αποσκοπούν στην υλοποίηση του στόχου της συμπερίληψης τους στο σχολικό περιβάλλον και θα πρέπει να είναι καταρτισμένα με τέτοιο τρόπο ώστε να ενισχύουν τις δυνατότητες συμμετοχής τους στην τάξη μαζί με τα άλλα παιδιά της ηλικίας τους.⁴¹
4. Προς την κατεύθυνση αυτή, το Κράτος θα πρέπει να αναγνωρίζει την ανάγκη για παροχή εύλογων προσαρμογών στους μαθητές/τριες με αναπηρία προς υποστήριξη της συμπερίληψης τους στο εκπαιδευτικό σύστημα, με βάση τα πρότυπα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και όχι την αποτελεσματική χρήση των διαθέσιμων πόρων.⁴²

---

³⁹ Παράγραφος 13 του Γενικού Σχολίου με αρ. 4(2016)

⁴⁰ Παράγραφος 29 του Γενικού Σχολίου με αρ. 4(2016)

⁴¹ Παράγραφος 33 του Γενικού Σχολίου με αρ. 4(2016)

⁴² Παράγραφος 61 του Γενικού Σχολίου με αρ. 4(2016)

5. Όπως επίσης έχει επισημάνει η Επιτροπή, ανεξάρτητη διαβίωση και η ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνία, είναι άρρηκτα συνυφασμένα με την συμπεριληπτική/ενιαία (inclusive) εκπαίδευση, καθότι η ένταξη τους στο εκπαιδευτικό σύστημα συμβάλλει στην περαιτέρω ένταξη και ενσωμάτωση τους στην κοινωνία. Ως εκ τούτου, τα Κράτη θα πρέπει να φροντίζουν ώστε τα άτομα με αναπηρία να αναπτύξουν τις αναγκαίες δεξιότητες και ικανότητες ούτως ώστε να δύνανται να επωφελούνται αλλά και να συνεισφέρουν στην κοινότητά τους.⁴³

✿ Περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμος

1. Με βάση τον περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμο, η λιγότερο ευνοϊκή ή μειονεκτική μεταχείριση ενός ατόμου, ένεκα της αναπηρίας του, συνιστά δυσμενή διάκριση εις βάρος του λόγω αναπηρίας.⁴⁴ Τυχόν παράλειψη διενέργειας αλλαγών σε υπηρεσίες ή διευκολύνσεις, όπως η χρήση ειδικών μέσων, οργάνων ή ατόμων επικοινωνίας και ενημέρωσης για ορισμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρίες, καθώς και η χρήση εξειδικευμένων μέσων, οργάνων και διευκολύνσεων σε ειδικούς χώρους παροχής υπηρεσιών, όπως τα σχολεία, με επακόλουθο να καθίσταται αδύνατη ή αδικαιολόγητα δύσκολη, για ένα άτομο με αναπηρία, τη χρήση αυτών των υπηρεσιών ή διευκολύνσεων, συνεπάγεται άνιση μεταχείριση των ατόμων με αναπηρίες.⁴⁵
2. Για την εφαρμογή των πιο πάνω θα πρέπει, σύμφωνα με τον ίδιο Νόμο, να λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα που θα διασφαλίζουν ότι παρέχεται εύλογη προσαρμογή στα άτομα με αναπηρία, στο μέγιστο των διαθέσιμων πόρων.⁴⁶
3. Ο περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμος, παρέχει τη δυνατότητα σε οποιοδήποτε πρόσωπο έχει την άποψη ότι έχει, στη βάση των πιο πάνω νομοθετικών προνοιών, υποστεί διακριτική μεταχείριση λόγω της αναπηρίας του, να υποβάλλει σχετικό παράπονο στον Επίτροπο Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ο οποίος το εξετάζει στη βάση των αρμοδιοτήτων του που απορρέουν από τον

---

⁴³ Παράγραφος 88 του Γενικού Σχολίου με αρ. 5(2017)

⁴⁴ Άρθρο 2 του ίδιου Νόμου

⁴⁵ Άρθρο 6 του Ν. 127(Ι)2000

⁴⁶ Άρθρο 9 του Ν. 127(Ι)2000

περί Καταπολέμησης των Φυλετικών και Ορισμένων άλλων Διακρίσεων (Επίτροπος) Νόμο [Ν. 42(Ι)/2004].⁴⁷

4. Απαγορευμένη διάκριση, με βάση τον Ν. 42(Ι)/2004, αποτελεί «κάθε μεταχείριση ή συμπεριφορά, διάταξη, όρος, κριτήριο, ή πρακτική, που στα πλαίσια δραστηριοτήτων στο δημόσιο ή και στον ιδιωτικό τομέα δραστηριοτήτων διέπεται ειδικά, απαγορεύεται ή δεν επιτρέπεται, από οποιοδήποτε εκάστοτε σε ισχύ νόμο ή κανονισμούς επί τω ότι συνιστά σύμφωνα με τις διατάξεις τους άμεση ή έμμεση διάκριση λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας, πεποιθήσεων, κοινότητας, γλώσσας, χρώματος, ειδικών αναγκών, ηλικίας, και γενετήσιου προσανατολισμού» και μπορεί να αφορά την πρόσβαση στην εκπαίδευσή και την παροχή υπηρεσιών.⁴⁸

1. Διαπιστώσεις

1. Σύμφωνα με τον περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμο και τους σχετικούς Κανονισμούς, καθορίζεται συγκεκριμένη διαδικασία σε σχέση με τις διευκολύνσεις και εύλογες προσαρμογές που θα πρέπει να παρέχονται στα παιδιά με αναπηρία για να επιτυγχάνεται η ισότιμη ενσωμάτωση τους στο σχολικό πλαίσιο και να έχουν ίσες ευκαιρίες μάθησης, ανάπτυξης και αυτοβελτίωσης, όπως τα υπόλοιπα παιδιά της ηλικίας τους.
2. Ειδικότερα, όπως έχει ήδη αναλυθεί πιο πάνω, η σχετική διαδικασία ξεκινά με την αξιολόγηση του παιδιού από τους ειδικούς που απαρτίζουν την Πολυθεματική Ομάδα Αξιολόγησης, οι οποία καθορίζουν, βάσει της εμπειρογνωμοσύνης τους ή/και της άμεσης γνώσης της κατάστασης του υπό αξιολόγηση παιδιού, το είδος της στήριξης που απαιτείται ανά περίπτωση. Ακολούθως η θέση της Πολυθεματικής Ομάδας διαβιβάζεται στην ΕΕΕΑΕ, η οποία την λαμβάνει υπόψη και την αναφέρει στην έκθεση της με τις τελικές της εισηγήσεις σε σχέση με τις αναγκαίες διευκολύνσεις που θα πρέπει να παρασχεθούν στο παιδί.

---

⁴⁷ Άρθρο 9Γ του Ν. 127(Ι)2000

⁴⁸ Άρθρο 6 του Ν. 42(Ι)/2004

3. Όταν δε σ' αυτές περιλαμβάνεται η μείωση του αριθμού των παιδιών της τάξης, ο βαθμός της μείωσης καθορίζεται με βάση τις πολυθεματικά αξιολογημένες ανάγκες του κάθε παιδιού και αφού ληφθούν υπόψη και οι απόψεις του ειδικού εκπαιδευτικού του παιδιού, του εκπαιδευτικού της τάξης και του διευθυντή του σχολείου και σε συνεννόηση με το Υπουργείο.
4. Στην προκειμένη περίπτωση, η Πολυθεματική Ομάδα Αξιολόγησης καθώς και η Διεύθυνση του Σχολείου, εισηγήθηκαν επανειλημμένα το διαχωρισμό της τάξης του ΨΨΨΨ σε δύο τμήματα. Ωστόσο, η ΕΕΕΑΕ ή/και το ίδιο το Υπουργείο, δεν τις έλαβαν υπόψη ούτε και φαίνεται να προβληματίστηκαν για την εμμονή των ειδικών που απάρτιζαν την Πολυθεματική Ομάδα προς τη συγκεκριμένη επιλογή, με επίκληση της μη δεσμευτικότητας της απόφασης των ειδικών.
5. Συνακόλουθα, διαφαίνεται πλήρης παραγνώριση των αποφάσεων των Πολυθεματικών Ομάδων Αξιολόγησης εκ μέρους της ΕΕΕΑΕ και του Υπουργείου, καθότι οι δικές τους αποφάσεις δεν συνάδουν ούτε προσεγγίζουν κατ' ελάχιστον τις αντίστοιχες των ειδικών οι οποίοι γνωρίζουν άμεσα τις ανάγκες του παιδιού.
6. Καθ' όμοιο τρόπο, ανακύπτει ότι δεν λαμβάνονται υπόψη οι παραστάσεις και οι ενστάσεις των γονέων προς την ΕΕΕΑΕ ή/και το ίδιο Υπουργείο (Κεντρική Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης), όταν διαφωνούν με την τελική απόφαση των ΕΕΕΑΕ.
7. Επί των προαναφερθέντων επισημαίνεται πως, με βάση τη Σύμβαση, θα πρέπει να παρέχονται ίσες ευκαιρίες σε όλα τα παιδιά με αναπηρία, με πρώτιστο μέλημα τη διαφύλαξη του συμφέροντός τους, το οποίο γνωρίζουν πρωτίστως οι γονείς τους και οι ειδικοί που είναι σε άμεση επαφή με το παιδί σε σχέση με τους τεχνοκράτες, οι οποίοι ανεξαρτήτως προσόντων, δεν έρχονται σε επαφή ή/και γνωρίζουν άμεσα το παιδί που αξιολογείται, στερούμενοι την δυνατότητα να αμφισβητήσουν την αξιολόγηση και τις απόψεις των άμεσα εμπλεκόμενων αναφορικά με την αναγκαία στήριξη και διευκολύνσεις θα πρέπει να παρασχεθούν στο συγκεκριμένο παιδί.
8. Ως εκ τούτου, στην περίπτωση του ΨΨΨΨ, δεν φαίνεται να έχουν παρασχεθεί όλες οι αναγκαίες και εξατομικευμένες εύλογες προσαρμογές, εφόσον παρότι κρίθηκε ότι αυτές θα έπρεπε να αφορούν στη μείωση του αριθμού των παιδιών της τάξης του με το διαμοιρασμό της σε δύο τμήματα, η συγκεκριμένη πρόταση απορρίφθηκε από την ΕΕΕΑΕ ή/και το Υπουργείο, με επακόλουθο τον περιορισμό από τον

ψψψψ της δυνατότητας μόρφωσης σε ίση βάση με τα άλλα παιδιά της ηλικίας του, σε ένα περιβάλλον που θα μεγιστοποιεί, όχι μόνο την ακαδημαϊκή αλλά και την κοινωνική του ανάπτυξη.

9. Στα πιο πάνω προσμετρά και η θέση της αρμόδιας Επιτροπής του ΟΗΕ ότι στις εύλογες προσαρμογές που θα πρέπει να παρέχονται στα παιδιά με αναπηρία, περιλαμβάνεται και η μείωση του θορύβου στο μαθησιακό περιβάλλον και η λήψη μέτρων με γνώμονα την ευαισθησία τους σε αισθητηριακή υπερένταση που στην προκειμένη περίπτωση δύνανται να αντιμετωπιστούν, βάσει της απόφασης της Πολυθεματικής Ομάδας Αξιολόγησης, με τον διαμοιρασμό της τάξης του ψψψψ σε δύο τμήματα ώστε να μειωθεί ο αριθμός των μαθητών.
10. Συνακόλουθα, αφ' ης στιγμής δεν έχουν παρασχεθεί οι αναγκαίες εύλογες στον ψψψψ που θα μεγιστοποιούν την δυνατότητα ανάπτυξης των δεξιοτήτων και ικανοτήτων του εντός της σχολικής τάξης, με επίκληση της μη δεσμευτικότητας των εισηγήσεων των Πολυθεματικών Ομάδων Αξιολόγησης, παραβιάζονται, όχι μόνο οι πρόνοιες της Σύμβασης, αλλά και οι σχετικές διατάξεις των οικείων νόμων δημιουργώντας το υπόβαθρο για δυσμενής διάκριση εις βάρος του ψψψψ λόγω αναπηρίας.
11. Αναφορικά με τη θέση του Υπουργείου ότι η μείωση των μαθητών της τάξης θα πρέπει να ερμηνεύεται με γνώμονα τον αριθμό των 32 παιδιών, ως η ρύθμιση που ίσχυε το 1999 κατά την ψήφιση του περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμου, σημειώνεται ότι, ερμηνεία ενός κανόνα δικαίου ή νομικού πλαισίου γενικότερα θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη το διεθνές νομικό πλαίσιο στην προκειμένη περίπτωση της σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και τα Γενικά Σχόλια της αρμόδιας Επιτροπής του ΟΗΕ επ' αυτής η οποία έχει αυξημένη νομική ισχύ με την επικύρωση της έναντι των κοινών νόμων.
12. Ως εκ τούτου και παρότι στο παρόν στάδιο τελεί υπό διαβούλευση το σχετικό νομοσχέδιο αναφορικά με την ενιαία εκπαίδευση, το Υπουργείο θα μπορούσε κάλλιστα, μετά και την υλοποίηση της σχολικής χρονιάς 2010-2011 της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου του 2007, για μείωση του ανώτατου αριθμού μαθητών/ριών κατά τμήμα σε 25, να υπέβαλλε σχετική πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο για την περαιτέρω μείωση του ανώτατου αριθμού μαθητών/τριων ανά τάξη, λαμβάνοντας υπόψη και το διεθνές πλαίσιο που διέπει την παροχή των αναγκαίων εύλογων

προσαρμογών στα παιδιά με αναπηρία, δηλαδή τη Σύμβαση και τις θέσεις της αρμόδιας Επιτροπής του ΟΗΕ.

13. Συμπληρωματικά, επισημαίνεται ότι η τελευταία απόφαση του Υπουργείου αναφορικά με την παροχή επιπρόσθετων περιόδων στήριξης στο ΨΨΨΨ κατά τη νέα σχολική χρονιά, φαίνεται να έχει ληφθεί κατόπιν παράκαμψης της νενομισμένης διαδικασίας, δηλαδή, απευθείας από το Υπουργείο χωρίς την εμπλοκή της ΕΕΕΑΕ και χωρίς οποιαδήποτε ενημέρωση του παραπονούμενου. Ως εκ τούτου ο παραπονούμενος στερήθηκε του δικαιώματος να προβεί σε παραστάσεις ή/και ένσταση προς στην Κεντρική Επιτροπή στη συνέχεια.
14. Κατ' επέκταση, φαίνεται ότι έχει παραβιαστεί εκ μέρους της αρμόδιας Αρχής το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης των περί των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου .

1. Εισηγήσεις

Παρότι αναγνωρίζεται πως το Υπουργείο έχει ήδη προβεί σε ενέργειες ή/και διευθετήσεις για τη μείωση του αριθμού των παιδιών σε αρκετά από τα μαθήματα που παρακολουθεί ο ΨΨΨΨ, με γνώμονα τα ανωτέρω και για την άρση της οποιασδήποτε διακριτικής μεταχείρισης της οποίας δυνατόν να τυγχάνει ο υιός του παραπονούμενου, εισηγούμαι όπως το Υπουργείο προβεί έγκαιρα, δηλαδή πριν από την επιστροφή των μαθητών/τριων δημοτικής εκπαίδευσης στα σχολεία, σε όλες τις αναγκαίες ενέργειες βάσει των προνοιών του προαναφερθέντος νομικού πλαισίου και ιδίως της Σύμβασης, για την επανεξέταση της απόφασής του, λαμβάνοντας υπόψη τα όσα αναφέρονται στην παρούσα Έκθεση, και κυρίως των εισηγήσεων της Πολυθεματικής Επιτροπής Αξιολόγησης.

Περαιτέρω, θα πρέπει να δοθεί η ευκαιρία στον παραπονούμενο να εκφέρει και επισήμως τη θέση του επί της απόφασης για αύξηση των ωρών στήριξης που παρέχονται στο παιδί του, δηλαδή αφού του παρασχεθεί η σχετική απόφαση της ΕΕΕΑΕ για να μπορεί να προβεί σε παραστάσεις επ' αυτής, όπως προνοείται στο οικείο νομικό πλαίσιο και όχι κατά παράκαμψη του εν λόγω πλαισίου, όπως έχει συμβεί.

Η Έκθεση υποβάλλεται, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων μου ως Ανεξάρτητος Μηχανισμός Προώθησης, Προστασίας και Παρακολούθησης

της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία και ως Φορέας Ισότητας, στον Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου με την εισήγηση όπως οι πιο πάνω εισηγήσεις υλοποιηθούν εντός των προσεχών ημερών και δη πριν από την επιστροφή των μαθητών/τριων δημοτικής εκπαίδευσης στα σχολεία.

Μαρία Στυλιανού-Λοττίδη

Επίτροπος Διοικήσεως και
Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Ανεξάρτητος Μηχανισμός Προώθησης,
Προστασίας και Παρακολούθησης
της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία

Φορέας Ισότητας και Καταπολέμησης των Διακρίσεων